

<div style="padding: 0cm 0cm 4pt; margin-left: 46.8pt; margin-right: 46.8pt; text-align: left;"></div> <p style="text-align: left;">DR. TUBA KARAH?SAR -

MAKALE</p> <p style="text-align: left;">K?reselle?menin Tan?m?
K?reselle?me teriminin bilimsel literat?rdeki kullan?m? olduk? yeniidir. 1960?larda McLuhan, ileti?im alan?ndaki geli?meleri de?erlendirirken d?nyan?n elektronik k?resel bir k?me d?t?n? s?ledi?inde, g?d?? ilgi ileti?im i?malar?yla s?n?rl? kald?.</p> <p></p> <p style="text-align: left;">Terim, 1980?lere kadar da??n?k ve s?rekli olmayan? bir bi?imde kullan?ld?. 1980?li y?llar?n ikinci yar?s?nda k?reselle?me terimine ilgi artt?. (Robertson, 1999: 22). 1990?larda k?reselle?me mutlulu?umuzun ya da mutsuzlu?umuzun parolas?na d???en moda bir deyim haline geldi. (Bauman, 1999: 7) ve toplumsal bilimler s?l???nde anahtar konuma sahip olmas? gereken bir terim olarak te?vik g?d? (Giddens, 1997: 54).</p> <p style="text-align: left;"></p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">K?reselle?me hem d?nyan?n k??lmesi hem de bir b?t?n olarak d?nya bilincinin g??enmesi (Robertson, 1999: 21) daha ? bir ifadeyle ?bir d?nya s?reci? (Hall, 1998: 38) olarak tan?mlanmaktadır. Giddens ise k?reselle?meyi (1997:66) ?uzak yerle?imleri birbirine, yerel olu?umlar?n millerce ?edeki olaylarla bi?imlendirildi?i ya da bunun tam tersinin s? konusu oldu?u yollarla ba?layan d?nya ?p?ndaki toplumsal ili?kilerin yo?unla?mas? olarak tan?mlar. Toplumsal ili?kilerin yo?unla?mas? ?y?ksek modernlikle gelen zaman-mekan ayr??mas?n?n geni?lemesinin bir sonucudur ve b?lelikle, ?insan?k tarihinde ilk defa insanlar?n ve toplumlar?n k?resel ?kte ili?kileri? (Giddens, 1991:32) ger?klik kazanm?? olur.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">K?reselle?meyi ?zaman-mekan s?k??mas? olarak tan?mlayan David Harvey, bu s?k??ma sonucunda, d?nyaya bak?? tarz?m?zda ?k k?l? de?i?ikliklerin oldu?unu vurgular. Harvey ?s?k??ma? terimiyle ?hayat?n h?z?n?n art???n? ve ?mek?sal engellerin a??nmas?n? ifade eder. Mek?? kat etmenin ald??? zaman 1500?lerden 1960?lara kadar 70 kat k??lm??t?r; 1500-1840 aras? atl? arabalar ve yelkenli gemilerle saatte en fazla 16 kilometre mesafe kat edilmekteydi, 1850-1930 aras? buharl? lokomotifler saatte ortalama 100 km., buharl? gemiler ise saatte 60 km. h?z yapabiliyordu. 1950?lerde pervaneli u?klar saatte 160-640 km. ve 1960?larda jet yolcu u?klar? saatte 800-1100 km. h?z yapabilmektedir (Harvey, 1999:2701). E?ya ve insan nakletme h?z?nda 1500?lerden g??m??ze dek g??len ba? d?d?r?c? geli?me, simgelerin nakledilmesi alan?nda daha da ileri boyutlara varm??t?r.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Morley ve Robins, David Harvey'in ?zaman ve mek? s?k??mas? tan?m?na ilave olarak, bu ?s?k??ma? sonucu k?reselle?meyi anl?k ve derinli?i olmayan bir d?nyan?n yarat?lmas? olarak tan?mlar. ?leti?im alan?nda ya?anan geli?meler de?erlendirildi?inde, d?nya ?zerindeki s?n?rlar?n kalkt??? anlam mekanlar?n?n sabitliklerini kaybetti?i ve her ?eyin sadece ak?? halinde oldu?u bir mek??n-mek?s?zli???n var oldu?u bir d?nyad?r bu (Morley ve Robins, 1997: 160).</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Bu hegemonyan?n merkezi ise net olarak anla??lmaktadır. Amerikan k?lt?r end?strisi t?m d?nyaya kitle k?lt?r?n? ihra?ederken, Japon sermayesi Amerikan k?lt?r sanayinin ?emli ?irketlerini ele ge?irmi?tir. Geleneksel olan? d??lamadan modernle?mesini ba?ar?yla tamamlayan ve Bat? tipi modernli?e bir alternatif olu?turan Japonya, k?lt?r s?n?rlar?n? en iyi koruyan ?lkelerin ba??nda gelirken bug?n Amerika eksenli kitle k?lt?r?n?n d?nyaya yay?lmas?ndan para kazanmaktadır. Bu ili?kiler,

neyin ne kadar Amerikan, ne kadar Japon oldu?; yabancı televizyon programları Türkiye'deki kanallar tarafından kopya edildiğinde bunların ne kadar Türk költürüne ait olduğu konusunda karar vermeyi de zorlaştırmaktadır.

Köreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Tarihsel Koşullar

Köreselleşme, toplumsal ilişkilerin giderek dünya çapında genişlemesi olarak algılandığında yeni bir olgu değil yeni bir tanımdır. Bu tanımın sosyal bilimlerde 1980'lerde ortaya çıkmasının sosyolojik nedenleri üzerine eğildiğimizde 1945 sonrasında dünyanın ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan tek bir mekân olarak algılanmasıyla kolaylaşacak gelişmelerin hızla arttığını, başka bir ifadeyle köreselleşme sürecinde ciddi bir yönlenme olduğunu gözlemliyoruz. Bu gelişmeleri kabaca şöyle sıralayabiliriz:

Dünya barışının sağlanmasıyla neredeyse dünya devletlerinin tamamının birliğiyle oluşturulan ve en somut köresel kurum olarak kabul edilen BM'nin kurulması; dünya devletlerinin ekonomik açıdan (gelişmiş, az gelişmiş; birinci dünya, ikinci dünya ayrımı) siyasal açıdan (Doğu bloğu, Batı bloğu ve Bağımsızlar) ve askeri açıdan (NATO, Varşova Paktı) gibi belirli kamplar içinde yer alarak dünyadaki konumlarının belirlenmesi; Evrensel İnsan Hakları Beyanname'sinin kabulü ve insan haklarının köresel bir sorun haline gelmesi; uluslararası sivil hareketlerin artması; dünya vatandaşlığı ve dünya toplumu kavramlarına ilginin artması, uluslararası ekonomik, siyasi ve kültürel organizasyonların yaygınlaşarak ulus devletlerin meşruluğunu ve egemenliğini zor duruma sokması ve bunun sonucu olarak yeni kimlik arayışlarının doğması; uzay teknolojileri, kurgular ve gezegen bilincinin yerleşmesi; sanayileşmenin bir sonucu olarak risklerin köreselleşmesi, köresel sorunlar, küreselleşme, nükleer sorunların süren etkileri getirmesi vs. bu sorunlar karşısında köresel çözümler arayışları; 1973 Ekonomik Krizi'nin dünyadaki etkilerinin bütün devletlerde kendini göstermesi, 1968 genel hareketleriyle birlikte modernizmin kültürel kalıpları ve Aydınlanma Dönemi'nin sorgulanmaya başlanması, politika yapmanın klasik yollarına ve siyasal partilere olan ilginin azalması; bir mekân olarak dünyayı ve bir tür olarak insanlığı merkeze yerleştiren hareketlerin (barış hareketleri, çevreci hareketler, feminist hareketler) hızla yayılması, 1989'da Doğu Bloku'nun çökmesiyle birlikte dünyanın tek merkezli olarak algılanmasıyla birlikte yeni kimlik mekânlarının oluşması (Robertson, 1990:27; Waters, 1995).

Günümüzde gerçeklik kazanmış olan köresellik ise, 5-6 yüzyıllık birikimsel bir sürecin ürünüdür. Bu sürecin başlangıcı olarak, dönüsel boyutta, 15. yüzyılın başlarında Batı'nın Ortadoğudan kökenleriyle birlikte birey ve insanlık kavramlarının gelişmesi (Robertson, 1990:26), coğrafi boyutta 15. yüzyılın sonlarında yeni dünyanın keşfi (Spybey, 1996:1) maddi boyutta ise 16. yüzyılın başlarında kapitalist dünya ekonomisinin kurulması (Wallerstein, 1993:148) alınabilir.

Ekonomik Köreselleşme

Ekonomik köreselleşme adlı eserleriyle başlı başına bu konuda, dünya kapitalist dünya - ekonomi tarafından biçimlenen bir toplumsal sistem olarak ele alınır ve toplumlar üstü bir sosyolojik çözümleme yapar.

Wallerstein (1993:146) da göre 16. yüzyıldan itibaren kapitalist dünya ekonomisi veya modern dünya sistemi olarak adlandırabileceğimiz gibi bir sistem Avrupa'da ortaya

19. yüzyılın ikinci yarısında yeryüzünün bütün bölgelerini kendi toplumsal ilişkilerine eklemeyinceye kadar yayılmaya devam etti. Toplumsal ilişkilerinin genişleyerek çok sayıda toplumu ve kültürel alanı kapsadığı için Wallerstein bir dünya ekonomiden bahseder. Küresel ölçekte ekonomik birlik sağlanmamasına rağmen, dünya siyasi olarak bütünleşememiştir veya siyasi mekân haline gelememiştir. 20. yy da ise BM'nin varlığı ile tüm devletler devletlerarası sistemin bir parçası haline geldi.

Kapitalist dünya- ekonominin merkezi Avrupa oldu. Bu sistemin yayılması Avrupa hegemonyasının yayılması anlamına gelir. Avrupa gücünün yayılması, dünyanın diğer bölgelerinde yerel kültürlerin ve geleneksel yaşam biçimlerinin zayıflaması etkilerde bulunmuştur. (Giddens, 2000:199) Avrupa'nın hegemonik gücünün yayılması en önemli iki biçimi, Yeni Dünya'nın ilkel topluluklarının yok edilerek Avrupalı yerleşimine atılması ve Asya ve Afrika'da sömürgeler oluşturulmasıdır. 16. yy dan 1914'e kadar önemli bir ekonomik birikime sahip olan Avrupa, bu birikim sayesinde ekonomik üstünlüğüne 2. Dünya Savaşı'na kadar sorderebilmiştir. Bu tarihten itibaren dünya ekonomisi ABD'nin hegemonyası altında varlığını devam ettirmektedir.

Küresel ekonominin gerilemesinde, hissesiz kapitalistlerin çıkarlarını sürekli arttırma arzusu temel sordereleyici etkidir. Kapitalizmin ilk dönemlerinden beri uluslar arası boyutta olmuştur (Giddens, 1997:61). Waters da küresel ekonomiyi kapitalizm merkezli olarak açıklar ve güncellenen küresel ekonomisini küresel kapitalizm olarak adlandırır. Waters'a göre ekonomik küreselleşme güncellenen kadar 5 aşamadan geçmiştir (Waters, 1997:76).

Merkantil Kapitalizm ve Sömürgecilik (1500-1800): Bu dönemde çok uluslu şirketlerin ilk örnekleri ortaya çıkmıştır. Bunlar devlet tevikiyle sömürge bölgelerinin doğal kaynaklarını sömürgeci ülkelere aktaran imtiyazlı şirketlerdir.

Monte'ebbis ve Finansal Kapitalizmi (1800-1875): Mal satılma ve tüketici pazarının kontrolünün doğuşu amaçlandı. Taahhüt ve alt yapı alanlarında finans kurumlarının büyük ölçekli yatırımları bu dönemde gerçekleştirildi.

Uluslararası Kapitalizm (1875-1945): Kaynak elde etme ve Pazar oluşturma yatırımlarında hızla yayılma ve ABD merkezli uluslar arası kartellerin büyümesi amaçlandı.

Çok uluslu Kapitalizm (1945- 1960): Doğrudan dış yatırımda Amerikan hakimiyetinin gerçekleştirilmesi ve ekonomik emperyalizm ile çok uluslu şirketlerin hızla yayılması dönemidir.

Küresel Kapitalizm (1960 sonrası): Kaynak ve Pazar arayışını yerini yatırımların verimli bir şekilde gerçekleştirilebileceği alanların aranmasına bırakmıştır. Avrupa ve Japonya merkezli çok uluslu şirketlerin sayısı ve gücü hızla artmaktadır.

20. yy da kitlesel üretim ve tüketicinin meydana gelmesi; sermaye, emek ve malın hızla ve güvenli taşınabilir olması ve uluslar arası anlaşmalar sonucu dünya pazarı yüksek oranda birleşti; bu durum varlık amaçları kar olan şirketlerin büyük fırsatlar doğurmuştur. Şirketler yatırımlarını yapmak için artan ulus devletlerin ilişkileri içinde uygun bölgeler aramakla yetinmemekte tüm dünyayı yatırım ve Pazar alanı olarak değerlendirilmektedir. Yurtsuzlaşan sermayeyi kendi topraklarına çekmek için ulus devletler bazı alanlardan egemenliklerinden taviz vermek durumunda kalmaktadır. Artık bazı ülkeler bir zamanlar sahip oldukları özelliklerini kaybetmiştir (Hobsbawm, 1995:214).

style="font-size: 12pt; line-height: 150%; font-family: 'Times New Roman';">A??r? Kreselleşmeler</p> <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;"><i> </i>Bunlar radikaller diye de anılmaktadırlar. Bunlara göre endüstri uygarlığın bir ürünü olan ulus devlet, kreselleşme sürecine paralel olarak emini yitirmiştir. Artık kresel piyasa, politikanın yerini almaktadır; çünkü piyasa mekanizması hükümetlerden daha rasyonel çalışmaktadır. Kresel piyasanın gelişi, toplum içinde daha yüksek rasyonaliteye işaret etmektedir. Günümüzde politikacılarla daha az ilgileniyoruz; çünkü hayatımızdaki değişimleri ve etkilerini kaybetmişlerdir. Politikalar yerel ya da ulusal düzeyde hala etkili olsalar bile, kresel ekonominin hareketlerini etkileyebilecek güçte sahip değildirler. Bu anlamda dünya ülkelerinin içinde, vatandaşların politikayla daha az ilgilenmeleri ya da politikacıların vatandaşlar üzerinde daha çok hayal kırıklığı yaratıyor olmaları kreselleşme sürecinin bir sonucudur (Giddens, 1999, s.56).</p> <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Bir diğer ifadeyle a??r? kreselleşmelere göre, <i>piyasalar artık devletlerden daha güçlüdür</i>. Devletlerin otoritesindeki bu gerileme ise, diğer kurumlar ile birliklerin ve yerel/bölgesel otoritelerin artarak yaygınlaşması şeklinde gözlemlenir. Radikal/??r? kreselleşmeler, dünya toplumunun, geleneksel ulus devletlerin yerini almakta olduğunu (ya da alacağını) ve yeni toplumsal değişim süreçlerinin belirmeye başladığını düşündüncelerindedirler. Ancak bu grup içinde yer alanlar, homojen bir güncel arz etmemektedirler. Örneğin neo-liberaller, devlet gücü üzerinde piyasanın ve bireysel otonominin başarısını memnuniyetle karşılarlarken, aynı grup içinde yer alan neomarksistler (ya da radikaller), ?da? kreselleşmeyi, baskıcı kresel kapitalizmin temsilcisi olarak değerlendirilmektedirler. Fakat bu ideolojik yaklaşımlardaki farklılıklara rağmen, bugün giderek artan bir biçimde bütünleşen kresel bir ekonominin mevcut olduğuna ilişkin düşünceyi de paylaşılmaktadırlar (Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton., s.2-4). <i> </i></p> <p style="text-align: left;">Kreselleşme Karşıtları</p> <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Radikal/??r? kreselleşmelerin tam karşısında yer alan bu grup, kuşucular olarak da anılmaktadır. Giddens'in (1999, s.56) deyişiyle kreselleşmeye her konuda kuşuyla yaklaşmaktadır. Ya ad??m?z dünyada <i>hiçbir şeyin yeni olmadığını</i> iddia etmektedirler. Kuşucular, kreselleşmenin gelişine (19. yüzyıla) bakarak, o dönemde de önemli derecede para ve mal hareketinin oluşmuş olduğunu söylemektedirler. Günümüzde hala bir çok ülkenin olduğu kat? bir biçimde uyguladıkları ulusal sınır kontrollerine karşılık, 19. yüzyılda insanlar?n pasaport bile kullanmadıkları?n iddia ediyorlar. Kuşucular, dünya ekonomisinde duvarların kaldırılması?n yavaşladığı?n iddia ediyorlar. 100 yıl önceye benzer bir duruma geri dönmekten başka bir şey olmadığını iddia ediyorlar. Kesacası, <i>kreselleşmenin yeni bir süreç olduğunu kabul etmiyorlar</i>. Herkesin bu terimle bu kadar ilgili olması?n <i>zamanın ideoloji</i> haline gelmesine bağlıyorlar. Onlar için kreselleşme, <i>refah devletini</i> yok edecek <i>minimal devlet</i> ve hükümeti amaçlayan çevrelerin sık sık kullandığı basit bir terimdir.</p> <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Bu grubun bazı üyeleri, kreselleşmeyi, <i>kapitalizmin savaşı olmayan yeni işleyiş mantığı</i> ya da jeo-ekonomik emperyalizm olarak değerlendirirken (Gerbier, s.105-116); Chomsky gibi bazı ünlü düşünürler de, karpe?inde ko?an <i>mega-iletmelerin, totaliter kurumların tiranlığı</i> olarak nitelendirmişlerdir.</p> <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Bu gruba göre <i>kreselleşme, beklenilmeyen bir şey değildir</i>; sadece bu süreç??r? kreselleşmeler tarafında abartılarak bir <i>efsane</i>

haline getirilmemiştir. Dünya ekonomisi geçmişte olduğundan daha az bütüncü değildir. Bunun yanında ulusal hükümetler, uluslararasılaşmanın edilgen maddelerdir. <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Bunun yanında kişiselleşme sürecinin karşısında gelişen kişiselleşme, kişiselleşmenin bir ara istasyonu değil, tam aksine alternatifidir. Dünya kişisel bir uygarlık yerine, yeni anlayışlar çerçevesinde bütüncüleşmeye doğru gitmektedir. <i>Kişiselleşme, bir bütüncüleşmeyi değil, farklı kültürler, farklı uygarlıklar ya da bölgeler arasında yeni düşüncüler beraberinde getirecektir</i>. Yine bu grup, dünya ekonomisi içerisindeki eşitsizliğe dikkat ediyor ve bunun dünyada neo-liberallerin dediği gibi, kişisel bir uygarlığın doğduğundan ziyade, köntendinciliğin ya da saldırgan milliyetçiliğin doğduğuna yol açacağını savunuyorlar.</p> <p style="text-align: left;"> Uluslar arası boyutta ticari girişimcilik yeni bir olgu değil, hatta kapitalizmin ortaya çıkışından daha eskidir. Modern dönemden önce uzak coğrafyalar birleştirilen önemli ticaret yollarının var olduğunu biliyoruz. Bunların en önemlilerinden biri Hindistan ve Çin Avrupa'ya bağlayanpek Yolu'dur. Rönesans döneminin başında İtalya'da ticaretin uluslararasılaşmasına katkıda bulunan önemli ticaret ve finans merkezleri bulunmaktaydı. </p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Modern kapitalist dönemde 17. ve 18. Yy. larda sömürge bölgelerin kaynaklarının, İngiltere ve Hollanda gibi merkez ülkelere aktaran ve sömürgeci devletler tarafından bir takım ayrıcalıklar verilen ticaret şirketleri mevcuttu (Waters, 1995:76; Hirst ve Thompson, 2000:45). 19.yy. nin ikinci yarısından itibaren Avrupa'da yaşanan birikim bunalmı 1910'lardan itibaren de montaj hattının devreye sokularak imalat sanayinde üretimin verimliliğemesi ve artması, Batı dünyasının doğusunda kalan yerleri pazara çıkartma arayışları başlattı. Bu aynı zamanda dünya dışı ticaretinin artması anlamına geliyordu.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Ekonomik kişiselleşmenin kaynağı ticarettir. Ticaret coğrafi olarak uzak mesafelerdeki ürünleri ve hizmetleri birbirine bağlarken, aynı zamanda farklı kültürler ve kimlikler arasında karşılıklı bağlanmayı mümkün kılan bir ilişki kurulmasını sağlar. Ticaret yoluyla gerçekleştirilen uluslararası ilişkiler, kişisel düğünde hayat tarzlarının ortaklaşma için fırsatlar oluşturarak devletler arası ilişkiler zora sokar (Waters, 1995:66). Bugün uluslararası ticari şirketlerin ellerinde çok önemli bir ekonomik güç bulunmaktadır. Bu güç devletlerin siyasetlerini önemli ölçüde etkiler. Ama devletler, toprak bütüncülüğü ve bağımsızlık arayışlarının kontrolüne sahip olduğu için, uluslararası şirketler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, devletlerle rekabete giremeyecekleri alanlar bulunmaktadır.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"> </p> <p style="text-align: left;">Sermaye ve Yatırımların Kişiselleşmesi</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"></p> <p style="text-align: left;"> Ekonomik kişiselleşmenin en fazla ilerlediği alan finans pazarıdır. Son yıllarda para nakil ortamlarında ve maddi olmayan malların üretiminde önemli gelişmeler yaşanmasıyla birlikte (Waters, 1995:124), gömürükler para transferinde etkisiz hale gelmesi sermaye tam anlamıyla ulusal niteliğini kaybederek yurtsuzlaşması ve kişisel bir nitelik kazanmasıdır. İnternet sayesinde para transferi dünya çapısında anında gerçekleştirilmektedir. Elektronik para sayesinde tek bir dünya imgesi güçlükle gerçelik haline gelmiştir (Kobrin,1997:66). Elektronik yollarla para transferinin bir kileden diğer bir kileye anında gerçekleştirilebilir olması; döviz, hisse senedi ve faiz gibi yatırım araçlarının birinden diğerine anında dönüşümlerin yapılabilmesi ulusal ekonomiler içinde çok kısa bir süre içinde büyük dalgalanmaların oluşmasına yol açmaktadır (Scholte, 1997:439).</p> <p style="text-align: left;"><span style="font-family: 'Times

New Roman';"> </p> <p style="text-align: left;"> </p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"> </p> <p style="text-align: left;">Kıresel şirketler ve Kıresel Ekonomik Organizasyonlar</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"></p> <p style="text-align: left;"> Ekonomik kişiselleşmenin aktörleri kişisel uluslu şirketler veya ulus kişisi şirketler olarak da adlandırılan kişisel şirketler ile uluslar arası organizasyonlardır. </p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Ekonomik kişiselleşme bir takım korku ve umutları beraberinde getirmiştir. Bu korkuların ve umutların odağı ulus aşırı şirketler ve kişisel uluslu girişimciliktir (Waters,1995:75). Ulus devletler, bir taraftan ulus aşırı şirketlerin kendi ülkelerine yatırım yapmalarını ve kredi vermelerini sağlamak amacıyla birbirleriyle yarışime girerlerken; diğertaraftan bu şirketlerin çıkarlarını korumak ve dünya finans piyasasını düzenlemek amacıyla faaliyet gösteren Dünya Bankası ve IMF, kişisel sermayenin yatırımlarına uygun hale getirmek ve borçlarını geri ödenmesini kolaylaştırmak için devletleri, makro ekonomik istikrar ve yapısal uyum programlarını uygulamaya zorlamaktadır. Bu süreçinde, ulus devletlerin ü kendilerine gö bir ekonomi politikasını yönetmede güçlük çekmekte; refah devleti uygulamalarında ve istihdam oluşturmada gerileme göstermekte ve ulusal kalkınma anlayışı reel ekonomi-politik tarafından dışlanmaktadır. Bu gelişmeler doğrultusunda, ekonomi ile siyaset tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar birbirinden ayrılmış kısıtlanmamış olan ekonomik faaliyet, siyasetin alanını büyük ölçüde daraltmıştır. 1980'lerden itibaren uygulanan makro ekonomik istikrar ve yapısal uyum programları dünyanın üitli bölgelerinde milyonlarca insanın yoksullaşmasına neden olmuştur. Ekonomik kişiselleşmenin bir yönünde fırsatların kişiselleşmesi yer alırken öteki yönünde yoksulluğun kişiselleşmesi bulunmaktadır (Chossudovsky, 1999:199).</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"></p> <p style="text-align: left;"> İletişimin kişiselleşmesi</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"></p> <p style="text-align: left;"> Bugün anında iletişim kişisel ölçekte mümkün olduğı bir dünyada yaşıyoruz. İletişimin kişiselliğini Harvey (1999:270)'in zaman mekan sıklığı ve McLuhan (2001:44)'ın kişisel kavramları bu konuda ifade etmektedir. Zaman mekan sıklığı telekomünikasyonun sonuçlarını kaldırarak bir iletişim meydana getirdiğini imgeler. Harvey bu kavramı, iletişim kişiselleşmesinin yanı sıra, ekonomik ve ekolojik karışıklı başımlı da idiren genel kişiselleşmeyi tanımlamak için de kullanır. McLuhan'ın kişisel kavramı ise költürel bir kayıp ifade eder. Elektronik iletişim araçlarının gelişiminin dünyayı gösel bir yelinden itisel bir yelime kaydırması, insanların költür alanında tembelliğe ittiği ifade edilerek, okur-yazarların gerileyeceği, ilkelliğe doğru bir dönüşün yaşanacağı endişesi ilenir. İletişim alanının elektronikleşmesinin tüm dünyada bir e zamanlılığı meydana getirmesi, dünyanın bir kö topluluğuna dönüşümünü doğandırmakta ve bu durum, költürel ağıdan haklı olarak bir kayıp gibi değerlendirilmektedir.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Medyanın kişiselleşmesi insanların üzerinde kişiselleştirici duygular doğurur. Bu etki ilk olarak kitlelere yönelik gazetelerin yayınlanmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır (Giddens, 1997:77). İletişim araçlarından yararlanabilen herkes, kendi yaşam alanının sonuçlarını kişiselindeki olaylardan, savaşlardan, sevinçlerden, dramlardan ve deşişimlerden haberdar olur. Uzakların

iletişim araçlarıyla yakınlaşma gelmesi olgusu yavaş yavaş konuşma, geyik gibi geleneksel bilgilenme kanallarında bir gerilemeyi; dolayısıyla yaklaşılan uzaklaşma olgusunu ortaya çıkarır. Hayatın anlam atfeden odaklar ve referanslarımız genelleşerek tüm dünyaya yayılır.

İnternet toplulukları gibi yeni toplumsal yapılar ortaya çıkarak, birbiriyle iletişimsizlik, coşku olarak uzak mesafelerdeki bireyler arasında dinsel ve duygusal yaklaşımla ilizkilere ortam hazırlayarak bireyi modernliğin soyutlanmasından kurtarıp tekrar eski durumuna getirir.

Elektronik ve telsiz sistemleriyle yapılan iletişim, kültürel sorunları bütünsel olarak ortadan kaldırmaz (Abu-Lughot, 1998:172) imge akışları sorunlardan duraksamadan geçmektedir. Bu akışın boyutları merkezden çevreye doğru oldu. İmperyalizmin etkileri 1960'lı yıllarda yeni imperyalizmden veya költür imperyalizminden söz edilmeye başlanmıştır. Uluslar arası dolaşım halindeki kültürel ürünlerin %60'ı Amerikan kölidir. Bu nedenle de költür imperyalizmi Amerikan költürünün hegemonik yayılması (Touraine, 2000:14) ve İngilizcenin bir dünya dili haline gelmesini ifade eder. Kitle iletişim araçlarıyla yeni uluslar kültürel imperyalizmin araçları haline gelerek yerleştirilerek sorunları çözgen hale getirilmekte ve kolektif aktörler ve bireyler arasında uluslarüstü birlikteliklerin kurulması sağlanmakta, böylece ulusal egemenliğin imkânları zorlanmaktadır (Waters, 1995:149).

İletişimin küreselleşmesinin hem yerinden karma ve költür imperyalizmi gibi olumsuz boyutu hem de hem de yeniden yerleştirme ve yeni topluluklar ortaya çıkarma gibi olumlu bir boyutu vardır. Bu nedenle sonuçları, ne tümünden reddedilebilir ne de sorgusuz olarak kabul edilebilir niteliktedir.

Küreselleşme ve Medya

1980'lere kadar hem devletin hem de özel sektörün sahip olduğu radyo ve televizyon yayınına egemen olan ilke kamu yararları ilkesi olmuştur. Yayınlanacak ülusun kamusal ve siyasi hayatına katkıda bulunması ve demokrasinin bütüncüleyicisi olması beklenilmekteydi. Bu anlayışla hizmet veren yayın kuruluşları ve birbirinden kopuk olan vatandaşlara ulusal birlik duygusunun kazandırılması ulusal belleğin yaratılması ve aktarılması; günlük hayatlarında soyutlanmasız bir biçimde yaşıyan insanlarda ortak bir yaşam tarzının ve költürün yaratılması önemli roller üstlenmişlerdir. 1980'lerden itibaren yayını alan kamu yararları ilkesi yerini karlılık ilkesine bırakmıştır. Serbest piyasa anlayışının gelişmesi ve buna paralel olarak kamu hizmetlerinin küreselleştirilmesi; uydu teknolojisindeki gelişmelerin sonucu yayınına doğurması; teknolojinin yerel yayınına mümkün kılacak şekilde ucuzlaması, yerel ve kültürel farklılıkların gündeme gelmesi ve somut kazanımların sağlanması, yayını ilkesinin de gelişiminde ekonomik, hukuki ve teknolojik alanlarda ilk akla gelebilecek etkenlerdir. Artık yayını alan ulusal költür ve kimlik endişesine medya piyasasının karlılığı ve gelişimini engelleyecek faktör olarak bakılmaktadır. Medya şirketlerinin kar oranı ulaşılmaz oldu. İzler kitle ile doğrudan orantılı oldu. İnteraktif yayımların hem coşku olarak gelişmesi hem de yoğunlaşması hedeflenmektedir. Bu nedenle ulusal toplulukların eski sorunları ve engellerin yok olması artık zorunludur ve bu sorunlar, ticari stratejinin yeniden geliştirilmesinin içindeki keyfi irrasyonel engeller olarak görülmektedir (Morley ve Robins, 1997:30).

Medyanın bu şekilde ulusal sorunları aşarak küreselleşmesi kısa bir süre içinde şu sonuçları doğurmuştur:

<ul style="margin-top: 0cm; text-align: left;"> <li style="text-align: justify; line-height: 150%;">Tüketim ve kitle kültürünün yayılması, <li style="text-align: justify; line-height: 150%;">Kültür emperyalizmi endişesi, <li style="text-align: justify; line-height: 150%;">Yaşam tarzları'nın küreselleşmesi, <li style="text-align: justify; line-height: 150%;">Ulusal kültür ve kimliğin zayıflaması, <li style="text-align: justify; line-height: 150%;">Avrupa kimliği gibi ulusüstü bölgesel kimlikler, <li style="text-align: justify; line-height: 150%;">Küresel kültür tartışmaları. <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Küresel kitle kültürü, kültürel değişimin modern araçları'nın ve dil süreçleri'nin kolayca geçebilen görsel egemenliğindedir. Popüler hayatın, eğlencenin yeniden inşasına doğrudan katkıları olan görsel ve grafik sanatları'nın her türlü müdahalesinin egemenliğindedir. Küresel kitle kültürünün başlıca üyesi uydu televizyonu olmaktadır.</p> <p style="text-indent: 35.4pt; line-height: 150%; text-align: left;">Uydu yayını'nın başlıca üyesi birlikte yayını'nın kamu hizmeti anlayışı'nı bir anda tarihe aykırı hale gelerek yerini karlılık anlayışı'na bırakmıştır. Uydu televizyonculuğu dil engelini aşarak görsel temsili dü plana taşımıştır. Küresel kitle kültürünün en belirgin özellikleri Batı merkezli olduğu ve dilinin İngilizce olduğu ile kendine özgü türdeşleştirme biçimine sahip olmasıdır.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Kültür emperyalizmi süreçlerini haklı olarak en önemli gelişme ise küresel iletişimin gelişmesi ile yerel kültürün sanayinin değişiminde önemli düzeyde görsellen gerilemelerdir. Egemen ülkelerde üretilen filmlerin, programların kalitesi ile üenin bir 3.dünya ülkesinde üretilenlerin arasındaki büyük oransızlık bir ülkede sektörün üretim yapamayacak duruma getirmiştir.</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Global medya yeniden düzeninin serbest piyasadaki finansal gücünün yanı sıra en önemli araçtır. Küreselleşmenin en ateşli avukatı olan global medyanın asıl amacı her türlü yerel, bölgesel, ulusal değer yargılarına karşı çıkarak serbest piyasa ve sermayenin egemenliğini görsel yeni dünya düzeni ideolojisinin bir propaganda aracı olmaktır (Girgin, 2002:36).</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;">Küreselleşme şüphesiz dünya üzerinde ekonomik alanda gelişimi ülkelerin aleyhine böyümeyi hızlandırmakta medya sektörü de toplumun diğer kurumları ile küresel kültürün yaratılması'nda gelişimi Batı dünyasına hizmet etmektedir. Batı merkezli küresel kitle kültürünün yönlendirici güç kaynakları da batı'nın ilerlemesi teknolojisi, tekelleri sermaye, batılı toplumları'nın yaşam tarzı ve görselliği olmaktadır (Atılgan, 244).</p> <p style="text-align: left;">KAYNAK</p> <p style="line-height: 150%; text-align: left;"></p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">ABU-LUGHOD J, Küreselleşme üzerine Tartışmalarda Gevezeli'nin üzerine Geçek, </p> <p style="text-align: left;">v: H.Yolsal, Bilim ve Sanat, Ankara-1998.</p> <p style="text-align: left;">ATILGAN S, Küreselleşme ve Görsel Medya Sektörü, Marmara İletişim Dergisi.</p> <p style="text-align: left;">BAUMAN Z, Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları, </p> <p style="text-align: left;">v:A.Y.İmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul-1999.</p> <p style="text-align: left;">CHOSSUDOVSKY M, Yoksulluğun Küreselleşmesi, </p> <p style="text-align: left;">v:N.Domani İstanbul-1999.</p> <p style="text-align: left;">GERBIER B, Kapitalizmin Bugünü Aşması Olarak Jeo-Ekonomik Emperyalizm, Piyasa Efsanesinin Kırılması, </p> <p style="text-align: left;">Der: F.Bağcı, Özyayınları, Ankara-1999.</p> <p style="text-align: left;">GIDDENS A, Modernliğin Sonuçları, </p> <p style="text-align: left;">v: E.Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul-1997.</p> <p style="text-align: left;">GIDDENS A, Modernity and Self-Identity, Cambridge, Polity Press.</p> <p style="text-align: left;">GIDDENS A, Tarihsel Materyalizmin

da? Ele?tirisi, v:Tatl?can, Paradigma Y, ?stanbul-2000.</p> <p style="text-align: left;">G?RG?N A, Uluslararası ?leti?im, Der Y, ?stanbul-2002.</p> <p style="text-align: left;">HARVEY D, Postmodernli?in Durumu, v:S.Savran, Metis Y, 2.Bask?, ?stanbul-1999.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">HELD D, McGREW A, Global Transformations: Politics, Economics and Cultures, Polity Press. Chamridge-1999.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">HIRST P, THOMPSON G, K?reselle?me Sorgulan?yor, v:Erdem, Dost Y, ANKARA-2000.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">HOBSBAWM E.J, Milletler ve Milliyet?lik, v:O.Ak?nhay, Ayr?nt? Y, ?stanbul-1995.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">KADIO?LU Z, K?resel Medya Sermayesinin Hareketlili?i ve T?rk Medyas?na Etkileri, Marmara v, Doktora Tezi, ?stanbul-2001.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">KOBIRIN S.J, Electronic Cash and the End of National Markets, Foreign Policy, No:107.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">MCLUHAN M, Gutenberg Galaksisi, v:G.G?ven, Yap? Kredi Yay?nlar?, ?stanbul-2001.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">MORLEY D, ROBINS K, Kimlik Mek?lar?, v:E.Zeybeko?lu, Ayr?nt? Y, ?stanbul-1997.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">ROBERTSON R, K?reselle?me; Toplum Kuram? ve K?resel K?lt?, v:H.Yolsal, Bilim ve Sanat, Ankara-1999.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">ROBERTSON R, Mapping the Global Condition, Global Culture, Ed. BY.M, Featherstone, London-1990.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">SCHOLTE J, Global Capitalism and the State, International Affairs, vol.73, No 3.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">SPYBEY T, Globalization and World Society, Cambridge-1996.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">TOPUZ H, ALEMDAR K, Bas?nda Tekelle?meler, ?LAD Y, ?stanbul-1999.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">TOURAIN A, Birlikte Ya?ayabilecek miyiz?, v: O. Kunal, Yap? Kredi Y, ?stanbul-2000.</p> <p style="line-height: normal; text-align: left;">WALLERSTEIN I, Halkl?l???n ?n?as?, Irk?k, Milliyet?lik ve Etniklik, v: N.?ten, Metis Y, ?stanbul-1993.</p> <div style="padding: 0cm 0cm 14pt; text-align: left;"> <p style="line-height: normal; border: medium none; padding: 0cm;">WATERS M, Globalization, London-1</p> <p style="line-height: normal; border: medium none; padding: 0cm;">Dr. Tuba Karahisar</p> <p style="line-height: normal; border: medium none; padding: 0cm;"> ?stanbul Geli?im ?iversitesi</p> </div>